

К О Н В Е Н Ц И Я **ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА** **И ОСНОВНИТЕ СВОБОДИ**

Допълнена с Протокол № 2 от 6 май 1963 г.,
изменена с Протокол № 3 от 6 май 1963 г.,
Протокол № 5 от 20 януари 1966 г.,
Протокол № 8 от 19 март 1985 г.

(Ратифицирана със закон, приет от Народното събрание на 31 юли 1992 г. - ДВ, бр. 66 от 1992 г. В сила за Република България от 7 септември 1992 г.)

Обнародвана, ДВ, бр. 80 от 2 октомври 1992 г.,
изм., бр. 137 от 20 ноември 1998 г., попр.,
бр. 97 от 9 ноември 1999 г.

Правителствата , подписали тази конвенция като членове на Съвета на Европа,

вземайки предвид Всеобщата декларация за правата на човека, провъзгласена от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 10 декември 1948 г.,

имайки предвид, че декларацията има за цел да осигури всеобщото и ефективно признаване и спазване на правата, провъзгласени в нея,

имайки предвид, че целта на Съвета на Европа е да се постигне по-голямо единство между неговите членове и че едно от средствата за преследване на тази цел е поддържането и по-нататъшното осъществяване на правата на човека и основните свободи,

потвърждавайки отново своята дълбока вяра в тези основни свободи, които представляват фундамент на справедливостта и мира в целия свят и могат по-ефикасно да бъдат осъществени, от една страна, по пътя на действената политическа демокрация, а, от друга, чрез общо разбиране и спазване на правата на човека, от които тези свободи зависят,

решени като правителства на европейски страни, които имат общи ценности и общо наследство от политически традиции, идеи, на свобода и върховенство на закона, да направят първата крачка към съвместното осъществяване на някои от правата, провъзгласени от всеобщата декларация,

се договориха за следното:

Член 1

Задължение за зачитане на правата на човека

Високодоговарящите страни осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в част I на тази конвенция.

ЧАСТ I

ПРАВА И СВОБОДИ

Член 2

Право на живот

1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. Никой не може да бъде умишлено лишен от живот освен в изпълнение на съдебна присъда за извършено престъпление, за което такова наказание е предвидено в закона.

2. Лишаването от живот не се разглежда като противоречащо на разпоредбите на този член, когато то е резултат от употреба на сила, призната за абсолютно необходима:

- a) при защитата на което и да е лице от незаконно насилие;
- b) при осъществяването на законен арест или при предотвратяване на бягството на лице, законно лишено от свобода;
- c) при действия, предприети в съответствие със закона, за потушаване на бунт или метеж.

Член 3

Забрана на изтезанията

Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

Член 4

Забрана на робството и на принудителния труд

1. Никой не може да бъде държан в робство или в принудително подчинение.
2. Никой не може да бъде заставян да извършва принудителен или задължителен труд.
3. За целите на този член не представлява "принудителен или задължителен труд":
 - a) всеки труд, който обикновено е задължителен за лицата, лишени от свобода в съответствие с чл. 5 на тази конвенция или по време на условно освобождаване от

такова лишаване от свобода;

b) всяка служба от военен характер или в страните, където се признава освобождаване от военна служба заради религиозни убеждения, службата, отбивана вместо задължителната военна служба;

c) всяка повинност, изпълнявана в случай на извънредно положение или бедствие, застрашаващи съществуването или благосъстоянието на обществото;

d) всеки труд или повинност, представляващи елемент от обичайните граждански задължения.

Член 5

Право на свобода и сигурност

1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:

a) законно лишаване от свобода на лице по силата на постановена от компетентен съд присъда;

b) законен арест или лишаване от свобода на лице за неизпълнение на законно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;

c) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;

d) лишаване от свобода на непълнолетно лице на основата на законно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел, или законно лишаване от свобода на такова лице с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;

e) законно лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;

f) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната или на лице, против което се предприемат действия за неговото депортиране или екстрадиция.

2. На всяко арестувано лице трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.

3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на

т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, се ползва с осигурено от правните процедури право на обезщетение.

Член 6

Право на справедлив съдебен процес

1. Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или ако съдът счете това за извънредно необходимо в случаите, в които поради специални обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието.

2. Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, се счита за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона.

3. Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, има в частност следните права:

a) да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език;

b) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;

c) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато го изискват интересите на правосъдието;

d) да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението и да изисква призоваването и разпитът на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия, както на свидетелите на обвинението;

e) да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика,

използван в съда.

Член 7

Неналагане на наказание без закон

1. Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на неговото извършване не е било определено като престъпление според националното или международното право. Не може да бъде налагано наказание, по-тежко от това, което е било предвидено за съответното престъпление в момента, когато то е било извършено.

2. Този член не изключва съденето и наказването на което и да е лице за действие или бездействие, което в момента на извършването му е представлявало престъпление в съответствие с общите принципи на правото, признати от цивилизованите народи.

Член 8

Право на зачитане на личния и семейния живот

1. Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговата кореспонденция.

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.

Член 9

Свобода на мисълта, съвестта и религията

1. Всеки има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва свободата да променя своята религия или убеждения и свободата да изповядва своята религия или убеждения индивидуално или колективно, публично или частно, чрез богослужение, обучение, религиозни обреди и ритуали.

2. Свободата да се изповядва религия или убеждения подлежи само на такива ограничения, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на обществената сигурност, за защитата на обществения ред, здраве и морал или за защита на правата и свободите на другите.

Член 10

Свобода на словото

1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация

и идеи без намеса на държавните власти и независимо от границите. Този член не забранява на държавите да въвеждат разрешителен режим за дейността на радио- и телевизионните компании и производителите на кинематографична продукция.

2. Ползването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност, териториалната цялост, за предотвратяване на безредици или на престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или на правата на другите, за предотвратяване на изтичането на секретна информация или за поддържане на авторитета и безпристрастността на правосъдието.

Член 11

Свобода на събранията и сдруженията

1. Всеки има право на свобода на мирни събрания и на свободно сдружаване, включително правото да образува и членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

2. Упражняването на тези права не подлежи на никакви други ограничения освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите. Този член не изключва въвеждането на законни ограничения върху упражняването на тези права от служещите във въоръжените сили, полицията или държавната администрация.

Член 12

Право на сключване на брак

Мъжете и жените, достигнали брачна възраст, имат право да встъпват в

брак и да създават семейство в съответствие с националните закони, регулиращи упражняването на това право.

Член 13

Право на ефективно средство за защита

Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са

нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната

защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от

лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.

Член 14

Забрана на дискриминацията

Упражняването на правата и свободите, предвидени в тази конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.

Член 15

Дерогиране при извънредни обстоятелства

1. По време на война или на друго извънредно положение, застрашаващо съществуването на нацията, всяка от високодоговарящите страни може да предприеме действия, освобождаващи я от изпълнението на нейните задължения по тази конвенция, но само дотолкова, доколкото положението го налага и при условие, че тези действия не са несъвместими с другите ѝ задължения по международното право.
2. Не се допуска никакво освобождаване на основата на предходната разпоредба от задълженията по чл. 2 освен по отношение на смърт, настъпила в резултат на правомерни актове на война, както и от задълженията по чл. 3, 4, т. 1 и чл. 7.
3. Всяка от високодоговарящите страни, която се ползва от правото на такова освобождаване, е длъжна да предостави на Генералния секретар на Съвета на Европа пълна информация относно предприетите действия и породилите ги причини. Тя също така е длъжна да информира Генералния секретар на Съвета на Европа за датата на прекратяване на тези действия и на възстановяване прилагането на разпоредбите на тази конвенция в пълния им обхват.

Член 16

Ограничения за политическата дейност на чужденците

Никоя от разпоредбите на чл. 10, 11 и 14 не може да се тълкува като забраняваща на високодоговарящите страни да въвеждат ограничения за политическата дейност на чужденците.

Член 17

Забрана на злоупотребата с правото

Никоя от разпоредбите на тази конвенция не може да се тълкува като предоставяща правото на някоя държава, група или лице да осъществява дейност или актове, имащи за цел потъпкването на правата и свободите, предвидени в тази конвенция, или ограничаването им в по-голяма степен от предвидената в конвенцията.

Член 18

Условия за ограничаване упражняването на правата

Ограниченията, допустими в съответствие с тази конвенция, по отношение упражняването на определени права и свободи не могат да се прилагат с цел, различна от тази, за осъществяването на която са били въведени.

ЧАСТ II

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Член 19

Създаване на съда

За да се осигури спазването на задълженията, поети от високодоговарящите страни по силата на конвенцията и протоколите към нея, се създава Европейски съд по правата на човека, наричан по-нататък "съдът". Той е постоянно действащ.

Член 20

Брой на съдиите

Броят на съдиите в съда е равен на броя на високодоговарящите страни.

Член 21

Условия за заемане на длъжността

1. Съдиите трябва да притежават високи морални качества и да отговарят на условията, изисквани за заемане на висши съдебни длъжности, или да са юристи с

призната компетентност.

2. Съдиите участват в работата на съда в лично качество.

3. По време на срока на пълномощията си съдиите не могат да упражняват никаква дейност, несъвместима с изискванията за независимост и безпристрастност или с изискванията за работа на пълен работен ден; всеки въпрос, който възниква във връзка с приложението на тази точка, се решава от съда.

Член 22

Избор на съдиите

1. Съдиите за всяка високодоговаряща страна се избират от Парламентарната асамблея с мнозинството от подадените гласове по списък от трима кандидати, определени от високодоговарящата страна.

2. Същата процедура се спазва и при попълване състава на съда в случай на присъединяване на нови високодоговарящи страни, а така също при попълване на овакантените места.

Член 23

Срок на пълномощията

1. Съдиите се избират за срок 6 години и подлежат на преизбиране. Обаче срокът на пълномощията на половината от съдиите, избрани при първите избори, изтича след 3 години.

2. Съдиите, срокът на пълномощията на които изтича след първоначалния период от 3 години, се определят по жребий от Генералния секретар на Съвета на Европа веднага след техния избор.

3. С цел да се осигури, доколкото е възможно, подновяване срока на пълномощията на половината от съдиите на всеки три години, Парламентарната асамблея може да реши преди провеждането на поредните избори срокът на пълномощията на един или повече от съдиите, които предстои да бъдат избрани, да не бъде 6 години, но не повече от 9 и не по-малко от 3 години.

4. В случаите, когато се отнася за срока на пълномощията на повече от един съдия и когато Парламентарната асамблея прилага предходната точка, разпределението на сроковете на пълномощията се извършва с теглене на жребий от Генералния секретар на Съвета на Европа веднага след избора.

5. Съдия, избран да замести друг съдия, чийто срок на пълномощията не е изтекъл, заема длъжността до края на срока на пълномощията на своя предшественик.

6. Срокът на пълномощията на съдиите приключва при навършване на 70-годишна възраст.

7. Съдиите изпълняват задълженията си до замяната им. Те обаче продължават да работят по делата, в които вече са участвали.

Член 24

Освобождаване от длъжност

Съдия не може да бъде освободен от длъжност, освен ако останалите съдии решат с мнозинство от две трети, че е престанал да отговаря на необходимите условия.

Член 25

Секретариат и юридически секретари

Съдът разполага със секретариат, чиито функции и устройство са определени от правилника на съда. Той се подпомага от юридически секретари.

Член 26

Пленарно заседание на съда

Съдът на свое пленарно заседание:

- a) избира свой председател и един или двама заместник-председатели за срок от 3 години; те подлежат на преизбиране;
- b) образува отделения за определен срок;
- c) избира председателите на отделенията на съда; те подлежат на преизбиране;
- d) приема правилника на съда; и
- e) избира секретаря и един или няколко заместник-секретари.

Член 27

Състави, отделения и голямо отделение

1. За разглеждане на заведените дела съдът заседава в състави от трима съдии, в отделения от 7 съдии и в голямо отделение от седемнадесет съдии. Отделенията на съда образуват състави за определен срок.
2. Съдията, избран от името на държава, страна по спор, е *ex officio* член на отделението и на голямото отделение; при отсъствие на такъв съдия или ако той не е в състояние да заседава, съответната държава посочва лице, което заседава в

качеството на съдия.

3. Голямото отделение включва също председателя на съда, заместник-председателите, председателите на отделения и други съдии, избрани в съответствие с правилника на съда. Когато делото е препратено в голямото отделение на основание чл. 43, никой съдия от отделението, произнесло решението, не може да заседава в голямото отделение, с изключение на председателя на отделението и на съдията, заседавал от името на държавата, страна по спора.

Член 28

Обявяване от съставите на недопустимостта

Състав може с единодушно гласуване да обяви за недопустима или да заличи от списъка индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34, когато такова заключение може да бъде постановено без допълнително обсъждане. Това заключение е окончателно.

Член 29

Заклучения на отделенията по допустимостта и по същество

1. Ако не е било постановено никакво заключение на основание чл. 28, дадено отделение се произнася по допустимостта и по съществува на индивидуалните жалби, подадени на основание чл. 34.
2. Дадено отделение се произнася по допустимостта и по съществува на междудържавните жалби, подадени на основание чл. 33.
3. Заключение по допустимостта се постановява отделно, освен ако по изключение съдът постанови друго.

Член 30

Препращане на делото в голямото отделение

Ако висящо дело в някое от отделенията повдига сериозен въпрос, свързан с тълкуването на конвенцията или на протоколите към нея, или ако решаването на даден въпрос от отделението може да доведе до противоречие с предходно решение на съда, отделението може, преди да е постановило решението, да препрати делото за разглеждане в голямото отделение, освен ако някоя от

страните по делото възрази.

Член 31

Правомощия на голямото отделение

Голямото отделение:

а) се произнася по жалби, подадени на основание чл. 33 или чл. 34, когато делото му е препратено от отделение на основание чл. 30 или ако му е препратено на основание чл. 43; и

б) разглежда молбите за съвещателни мнения, подадени на основание чл. 47.

Член 32

Юрисдикция на съда

1. Юрисдикцията на съда се разпростира върху всички въпроси, засягащи тълкуването и прилагането на конвенцията и на протоколите към нея, които са отнесени до него в съответствие с чл. 33, 34 и 47.

2. В случай на спор относно юрисдикцията на съда въпросът се решава от съда.

Член 33

Междудържавни дела

Всяка високодоговаряща страна може да сезира съда с всяко нарушение на разпоредбите на конвенцията и на протоколите към нея, извършено по нейно мнение от друга високодоговаряща страна.

Член 34

Индивидуални жалби

Съдът може да приема жалби от всяко лице, неправителствена организация или група лица, които твърдят, че са жертва на нарушение от страна на някоя от високодоговарящите страни на правата, провъзгласени в конвенцията или протоколите към нея. Високодоговарящите страни са длъжни да не създават по никакъв начин пречки за ефективното упражняване на това право.

Член 35

Условия за допустимост

1. Съдът може да разглежда даден случай само след изчерпване на всички вътрешноправни средства за защита в съответствие с общопризнатите норми на международното право и в срок от шест месеца от датата на постановяване на окончателното решение на националната инстанция.
2. Съдът не разглежда индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34, която:
 - a) е анонимна; или
 - b) представлява по същество жалба, която вече е разглеждана от съда или в хода на друга процедура за международно разследване или решаване на спорове и не съдържа нова информация.
3. Съдът обявява за недопустима всяка индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34, когато счита жалбата за несъвместима с разпоредбите на конвенцията или на протоколите към нея, за явно неоснователна или представляваща злоупотреба с правото на жалба.
4. Съдът отхвърля всяка жалба, която счита за недопустима по силата на този член. Той може да направи това на всеки етап от процедурата.

Член 36

Встъпване на трета страна в делото

1. По всяко дело пред отделение или пред голямото отделение всяка високодоговаряща страна, чийто гражданин е жалбоподателят, има право да представи писмени становища и да вземе участие в заседанията.
2. В интерес на правилното протичане на производството председателят на съда може да покани всяка високодоговаряща страна, която не е страна в процеса, или всяко заинтересувано лице, което не е жалбоподател, да представят писмени становища или да участват в заседанията.

Член 37

Заличаване на жалба от списъка на делата

1. На всеки етап от процедурата съдът може да реши да заличи жалба от списъка на делата, ако обстоятелствата дават основание да се счита, че:
 - a) жалбоподателят няма намерение повече да я поддържа; или
 - b) въпросът е вече решен; или
 - c) по всяка друга причина, установена от съда, по-нататъшното разглеждане на жалбата е неоправдано.

Въпреки това съдът продължава разглеждането на жалбата, ако спазването на правата на човека, гарантирани от конвенцията и протоколите към нея, го налага.

2. Съдът може да реши да включи отново дадена жалба в списъка, ако счете, че обстоятелствата оправдават такова действие.

Член 38

Разглеждане на делото и процедура за приятелско уреждане на спора

1. Ако съдът обяви дадена жалба за допустима, той:

a) продължава разглеждането на делото с представителите на страните и ако е необходимо, предприема разследване, за чието ефективно осъществяване заинтересуваните държави са длъжни да създадат всички необходими условия;

b) се поставя на разположение на заинтересуваните страни с цел да се постигне приятелско решаване на спора при спазване на правата на човека, както те са определени в конвенцията и протоколите към нея.

2. Процедурата, провеждана съгласно точка 1 b, е поверителна.

Член 39

Приятелско уреждане на спора

Ако се постигне приятелско уреждане на спора, съдът заличава делото от списъка чрез решение, което се ограничава до кратко изложение на фактите и на постигнатото споразумение.

Член 40

Открито заседание и достъп до документите

1. Заседанието е открито, освен ако поради извънредни обстоятелства съдът реши друго.

2. Подадените в секретариата документи са достъпни за обществеността, освен ако председателят на съда реши друго.

Член 41

Справедливо удовлетворение

Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на

протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна.

Член 42

Решения на отделенията

Решенията на отделенията стават окончателни в съответствие с разпоредбите на чл. 44, т. 2.

Член 43

Преразглеждане на делото от голямото отделение

1. В срок от 3 месеца от датата на решението на отделение всяка страна по делото може, в извънредни случаи, да поиска преразглеждане на делото от голямото отделение.
2. Състав от 5 съдии от голямото отделение приема молбата, ако делото повдига сериозен въпрос, свързан с тълкуването или прилагането на конвенцията или на протоколите към нея, или сериозен проблем с общозначим характер.
3. Ако съставът приеме молбата, голямото отделение се произнася по делото с решение.

Член 44

Окончателни решения

1. Решението на голямото отделение е окончателно.
2. Решението на отделение става окончателно:
 - а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде преразгледано от голямото отделение; или
 - б) три месеца след постановяване на решението, ако не е поискано преразглеждане на делото от голямото отделение; или
 - в) когато съставът на голямото отделение отхвърли молбата за преразглеждане, подадена на основание чл. 43.
3. Окончателното решение се публикува.

Член 45

Мотиви на решенията и заключенията

1. Както решенията, така и заключенията, с които жалбите се обявяват за допустими или недопустими, трябва да бъдат мотивирани.
2. Ако решението като цяло или някоя негова част не отразява единодушното мнение на съдиите, всеки от тях има право да излезе с индивидуално мнение.

Член 46

Задължителна сила и изпълнение на решенията

1. Високодоговарящите страни се задължават да изпълняват окончателните решения на съда по всяко дело, по което те са страна.
2. Окончателното решение на съда се изпраща на Комитета на министрите, който следи за неговото изпълнение.

Член 47

Съвещателни мнения

1. По искане на Комитета на министрите съдът може да дава съвещателни мнения по правни въпроси, отнасящи се до тълкуването на конвенцията и протоколите към нея.
2. Тези мнения не могат да засягат въпроси, отнасящи се до съдържанието или обхвата на правата и свободите, определени в част I на конвенцията и в протоколите към нея, нито какъвто и да е друг въпрос, който би могъл да бъде разгледан от съда или Комитета на министрите в хода на процедура, предвидена от конвенцията.
3. Решението на Комитета на министрите да поиска съвещателно мнение от съда се приема с мнозинството от гласовете на представителите, имащи право да заседават в комитета.

Член 48

Съвещателна юрисдикция на съда

Съдът решава дали искането на Комитета на министрите за съвещателно мнение влиза в рамките на неговата компетенция така както тя е определена в чл. 47.

Член 49

Мотиви на съвещателните мнения

1. Съвещателното мнение на съда трябва да бъде мотивирано.
2. Ако съвещателното мнение като цяло или някоя негова част не отразява единодушното мнение на съдиите, всеки от тях има право да излезе с индивидуално мнение.
3. Съвещателното мнение на съда се изпраща на Комитета на министрите.

Член 50

Разходи на съда

Разходите на съда се поемат от Съвета на Европа.

Член 51

Привилегии и имунитети на съдиите

При изпълнение на техните функции съдиите се ползват с привилегиите и имунитетите, предвидени в чл. 40 на Статута на Съвета на Европа и в споразуменията, сключени в изпълнение този член.

ЧАСТ III

(Предишна част V)

РАЗНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 52

(Предишен чл. 57)

Всяка от високодоговарящите страни е длъжна да отговори на запитване на Генералния секретар на Съвета на Европа относно начините, по които нейното вътрешно право осигурява ефективното прилагане на която и да е разпоредба на тази конвенция.

Член 53

(Чл. 58 и 59 зал., предишен чл. 60)

Защита на гарантирани права на човека

Някоя разпоредба на тази конвенция не трябва да се тълкува като

ограничаваща или накърняваща права или основни свободи на човека, гарантирани в законите на която и да е от високодоговарящите страни или в което и да е споразумение, по което тя е страна.

Член 54
(Предишен чл. 61)

Пълномощия на Комитета на министрите

Никоя разпоредба на тази конвенция не ограничава пълномощията на Комитета на министрите, предоставени му от Статута на Съвета на Европа.

Член 55
(Предишен чл. 62)

Отказ от други начини за решаване на споровете

Високодоговарящите страни се съгласяват, че освен по силата на специални споразумения те няма да се ползват от други действащи договори, споразумения или декларации с цел чрез разглеждане на жалба да подчинят спор относно тълкуването или прилагането на тази конвенция на други процедури за решаване на спорове освен предвидените в тази конвенция.

Член 56
(Предишен чл. 63)

Териториално приложение

1. (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) При ратификацията или по всяко време след това всяка държава може да декларира чрез уведомление до Генералния секретар на Съвета на Европа, че при условията на т. 4 на този член, действието на тази конвенция се разпростира върху всички или върху някои от териториите, за международните отношения на които тя носи отговорност.
2. Разпространението на действието на конвенцията върху териториите, посочени в уведомлението, влиза в сила тридесет дни след получаването му от Генералния секретар на Съвета на Европа.
3. Разпоредбите на тази конвенция ще се прилагат на тези територии с дължимото уважение към местните изисквания.
4. (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Всяка държава, направила декларация в съответствие с т. 1 на този член, може по всяко време след това да декларира по

отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетенцията на Съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица както е предвидено в чл. 34 на конвенцията.

Член 57

(Предишен чл. 64)

Резерви

1. Всяка държава може при подписването на тази конвенция или при депозирането на ратификационния си документ да направи резерва по отношение на някоя от разпоредбите на конвенцията дотолкова, доколкото закон, действащ в този момент на нейна територия, не съответства на тази разпоредба. Не се допускат резерви от общ характер по силата на този член.

2. Всяка резерва, направена в съответствие с този член, трябва да съдържа кратко изложение на съответния закон.

Член 58

(Предишен чл. 65)

Денонсиране

1. Високодоговаряща страна може да денонсира тази конвенция само след изтичането на пет години от датата на влизане в сила на конвенцията по отношение на нея и с писмено предизвестие от шест месеца, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа, който уведомява за това другите високодоговарящи страни.

2. Това денонсиране не освобождава съответната високодоговаряща страна от задълженията ѝ по тази конвенция по отношение на всеки акт, който може да представлява нарушение на тези задължения и който би могъл да бъде осъществен до момента на влизане в сила на денонсирането на конвенцията.

3. Всяка високодоговаряща страна, която престава да бъде член на Съвета на Европа, престава да бъде страна по тази конвенция при същите условия.

4. (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Конвенцията може да бъде денонсирана в съответствие с разпоредбите на предходните точки по отношение на всяка територия, върху която нейното действие е било разпространено по силата на чл. 56.

Член 59

(Предишен чл. 66)

Подписване и ратифициране

1. Тази конвенция е открита за подписване от членовете на Съвета на Европа. Тя подлежи на ратифициране. Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

2. Тази конвенция влиза в сила след депозирането на десет ратификационни документа.

3. По отношение на държавите, които ратифицират конвенцията след нейното влизане в сила, тя влиза в сила в деня на депозиране на техния ратификационен документ.

4. Генералният секретар на Съвета на Европа информира всички членове на Съвета на Европа за влизането на конвенцията в сила, за имената на високодоговарящите страни, които са я ратифицирали, и за всяко следващо депозиране на ратификационен документ.

Съставена в Рим на 4 ноември 1950 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяка от държавите, подписали тази конвенция.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ПРОТОКОЛ

към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи

Ратифициран със закон, приет от Народното събрание на 31 юли 1992 г. - ДВ, бр. 66 от 1992 г. В сила за Република България от 7 септември 1992 г.)

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., попр. бр. 97 от 1999 г.)

Правителствата, подписали този протокол като членове на Съвета на Европа,

решени да предприемат действия за осигуряването на колективни гаранции за някои други права и свободи освен включените вече в част I на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (понататък наричана "конвенцията"),

се договориха за следното:

Член 1

Защита на собствеността

Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своята собственост. Никой не може да бъде лишен от своята собственост освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право. (*)

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес или за

осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.

Член 2

Право на образование

Никой не може да бъде лишен от правото на образование. При изпълнението на функциите, поети от нея в областта на образованието и обучението, държавата уважава правото на родителите да дават на своите деца образование и обучение в съответствие със своите религиозни и философски убеждения. (*)

Член 3

Право на свободни избори

Високодоговарящите страни се задължават да провеждат свободни избори през разумни периоди с тайно гласуване и при условия, осигуряващи свободното изразяване на мнението на народа при избирането на законодателното тяло.

Член 4

Териториално приложение

При подписването или ратификацията на този протокол или по всяко време след това всяка високодоговаряща страна може да изпрати на Генералния секретар на Съвета на Европа декларация, установяваща степента, в която тази страна се задължава да прилага разпоредбите на този протокол по отношение на посочените в декларацията територии, за международните отношения на които тя носи отговорност.

Всяка високодоговаряща страна, изпратила декларация в съответствие с предходната точка, може впоследствие да изпрати нова декларация, изменяща условията на всяка предходна декларация или прекратяваща прилагането на разпоредбите на този протокол по отношение на която и да е територия.

Декларация, направена в съответствие с този член, се счита за направена в съответствие с чл. 63, т. 1 на конвенцията.

Член 5

Връзка с Конвенцията

Високодоговарящите страни считат разпоредбите на чл. 1, 2, 3 и 4 на този протокол за допълнителни членове на конвенцията и всички нейни разпоредби се прилагат, като се отчита този факт.

Член 6

Подписване и ратифициране

Този протокол е открит за подписване от членовете на Съвета на Европа, подписали конвенцията; той подлежи на ратификация, която може да бъде осъществена едновременно с ратификацията на конвенцията или след това. Той влиза в сила след депозирането на десетия ратификационен документ. По отношение на всяка държава, която го ратифицира след влизането му в сила, протоколът влиза в сила в деня на депозиране на нейния ратификационен документ.

Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа, който съобщава на всички членове на съвета имената на държавите, които са ратифицирали протокола.

Съставен в Париж на 20 март 1952 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в един екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия от него на всяко от подписалите правителства.

(* (Бел. ред.) Виж чл. 2 на Закона за ратифициране на

Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и на

Допълнителния протокол към нея от 20 март 1952 г. - ДВ, бр. 66 от 14 август 1992 г.

ПРОТОКОЛ № 2

към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, предоставящ на Европейския съд по правата на човека компетенцията да дава съвещателни мнения

(Текстът на протокола е заменен с разпоредбите на част II на Конвенцията - ДВ, бр. 137 от 1998 г., в сила от 1 ноември 1998 г.)

ПРОТОКОЛ № 11

към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи относно преустройството на контролния механизъм, установен от Конвенцията

(Ратифициран със закон, приет от 36-о Народното събрание на 5 октомври 1994 г.- ДВ, бр. 84 от 1994 г. В сила от 1 ноември 1998 г.)

Обнародван, ДВ, бр. 137 от 20 ноември 1998 г.,
попр., бр. 97 от 9 ноември 1999 г.

Държавите - членки на Съвета на Европа, подписали този Протокол към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-долу "конвенцията"),

отчитайки необходимостта от спешното преустройство на контролния механизъм, установен от конвенцията, с цел поддържане и засилване ефективността на предвидената в конвенцията защита на правата на човека и основните свободи, най-вече поради увеличаващите се жалби и нарастващия брой на държавите - членки на Съвета на Европа;

считайки, че съответно е желателно да се изменят някои разпоредби на конвенцията с цел по-специално да се заместят съществуващите Европейска комисия и съд по правата на човека с нов Постоянен съд;

имайки предвид Резолюция № 1, приета на Европейската министерска конференция по правата на човека, състояла се във Виена на 19 и 20 март 1985 г.;

имайки предвид Препоръка № 1194 (1992), приета от Парламентарната асамблея на Съвета на Европа на 6 октомври 1992 г.;

имайки предвид решението за преустройство на контролния механизъм на конвенцията, прието от държавните и правителствени ръководители на държавите - членки на Съвета на Европа, във Виенската декларация от 9 октомври 1993 г.,

се споразумяха за следното:

Член 1

Текстът на части от II до IV на конвенцията (чл. 19 до 56) и Протокол № 2, предоставящ на Европейския съд по правата на човека компетенцията да дава съвещателни мнения, се заменят със следната част II на Конвенцията (чл. 19 до 51):

.....

Член 2

1. Част V на конвенцията става част III на конвенцията; чл. 57 на конвенцията става чл. 52 на конвенцията; чл. 58 и 59 на конвенцията се заличават, а чл. от 60 до 66 на конвенцията стават съответно чл. от 53 до 59 на конвенцията.

2. Част I на конвенцията се озаглавява "Права и свободи", а новата част III - "Разни разпоредби". Членове от 1 до 18 и новите чл. от 52 до 59 на конвенцията получават

заглавията, фигуриращи в допълнението към този протокол.

3. В новия чл. 56, т. 1 се добавя изразът "при условията на т. 4 на този член," преди думата "действието"; в т. 4 думите "Комисията" и "в съответствие с чл. 25 на тази конвенция" се заменят съответно с думите "Съда" и "както е предвидено в чл. 34 на конвенцията". В новия чл. 58, т. 4, думите "чл. 63" се заменят с думите "чл. 56".

4. Допълнителният протокол към конвенцията се изменя, както следва:

a) членовете получават заглавията, посочени в допълнението към този протокол; и

b) в последното изречение на чл. 4 думите "чл. 63" се заменят с думите "чл. 56".

5. Протокол № 4 се изменя, както следва:

a) членовете получават заглавията, посочени в допълнението към този протокол;

b) в чл. 5, т. 3, думите "чл. 63" се заменят с думите "чл. 56"; добавя се нова т. 5, която гласи:

"Всяка държава, направила декларация в съответствие с т. 1 или т. 2 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетенцията на съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица, както е предвидено в чл. 34 на конвенцията, във връзка с всички или някои от чл. от 1 до 4 на този протокол."; и

c) точка 2 на чл. 6 се заличава.

6. Протокол № 6 се изменя, както следва:

a) членовете получават заглавията, посочени в допълнението към този протокол; и

b) в чл. 4 изразът "на основание чл. 64" се заменя с израза "на основание чл. 57".

7. Протокол № 7 се изменя както следва:

a) членовете получават заглавията, посочени в допълнението към този протокол;

b) в чл. 6, т. 4, думите "чл. 63" се заменят с думите "чл. 56"; добавя се нова т. 6, която гласи:

"Всяка държава, направила декларация в съответствие с т. 1 или т. 2 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетенцията на съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица, както е предвидено в чл. 34 на конвенцията, във връзка с членове от 1 до 5 на този протокол."; и

с) точка 2 на чл. 7 се заличава.

8. Протокол № 9 се отменя.

Член 3

1. Този протокол е открит за подписване от държавите - членки на Съвета на Европа, подписали конвенцията, които могат да изразят съгласие за обвързване чрез:

а) подписване без последващо ратифициране, приемане или одобряване, или

б) подписване при условие за ратифициране, приемане или одобряване, последвано от ратифициране, приемане или одобряване.

2. Документите за ратификация, приемане или одобряване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

Член 4

Този протокол влиза в сила от първия ден на месеца след изтичането на едногодишен период от датата, на която всички страни по конвенцията са изразили съгласие за обвързване с протокола в съответствие с разпоредбите на чл. 3. Изборът на новите съдии може да бъде извършен и всички други необходими мерки по създаването на новия съд могат да бъдат предприети в съответствие с разпоредбите на този протокол от датата, на която всички страни по конвенцията са изразили съгласие за обвързване с протокола.

Член 5

1. Без да се нарушават разпоредбите на т. 3 и 4 по-долу, срокът на пълномощията на съдиите, на членовете на комисията, на секретаря и на заместник-секретаря изтича на датата на влизане в сила на този протокол.

2. Висящите жалби, подадени в Комисията, които не са били обявени за допустими към датата на влизане в сила на този протокол, се разглеждат от съда в съответствие с разпоредбите на този протокол.

3. Жалбите, обявени за допустими към датата на влизане в сила на този протокол, продължават да бъдат разглеждани от членовете на комисията в рамките на една година след това. Всички жалби, чието разглеждане не е приключило през горепосочения период, се предават на съда, който ги разглежда като допустими жалби в съответствие с разпоредбите на този протокол.

4. По отношение на жалбите, за които комисията след влизане в сила на този протокол е приела доклад в съответствие със стария чл. 31 на конвенцията, докладът се изпраща на страните, които нямат право да го публикуват. В съответствие с разпоредбите, приложими преди влизането в сила на този протокол, дадено дело може да бъде отнесено до съда. Съставът на голямото отделение определя дали някое от отделенията или голямото отделение трябва да разгледа делото. Ако делото се разглежда от отделение, неговото решение е окончателно. Неотнесените до съда дела се разглеждат от Комитета на министрите, който действа в съответствие с разпоредбите на стария чл. 32 на конвенцията.

5. Висящите пред съда дела, чието решаване не е завършило към датата на влизане в сила на този протокол, се предават на голямото отделение на съда, което ги разглежда в съответствие с разпоредбите на този протокол.

6. Висящите пред Комитета на министрите дела, чието решаване по силата на стария чл. 32 не е завършило към датата на влизане в сила на този протокол, се приключват от Комитета на министрите, който действа в съответствие със същия член.

Член 6

В случай, че високодоговаряща страна е декларирала, че признава компетенцията на комисията или юрисдикцията на съда съгласно стария чл. 25 или чл. 46 на конвенцията по отношение на въпроси, възникнали или основаващи се на факти, възникнали след такава декларация, това ограничение продължава да бъде валидно и за юрисдикцията на съда съгласно този протокол.

Член 7

Генералният секретар на Съвета на Европа уведомява държавите - членки на съвета, за:

- a) всяко подписване на протокола;
- b) всяко депозиране на документ за ратификация, приемане или одобряване;
- c) датата на влизане в сила на този протокол или на някои от разпоредбите му в съответствие с чл. 4;
- d) всяко друго действие, уведомление или съобщение, свързано с този протокол.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този протокол.

Съставен в Страсбург на 11 май 1994 г. на френски и английски език, като и двата текста имат еднаква сила, в един екземпляр, който е депозиран в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар на Съвета на Европа изпраща заверени копия на

всяка държава-членка на Съвета на Европа.

ДОПЪЛНЕНИЕ

Заглавия на членовете за вписване в текста
на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи
и в протоколите към нея

**(Заглавията на новите чл. от 19 до 51 от конвенцията
вече фигурират в този протокол)**

Член 1 - Задължение за зачитане на правата на човека

Член 2 - Право на живот

Член 3 - Забрана на изтезанията

Член 4 - Забрана на робството и на принудителния труд

Член 5 - Право на свобода и сигурност

Член 6 - Право на справедлив съдебен процес

Член 7 - Неналагане на наказание без закон

Член 8 - Право на зачитане на личния и семейния живот

Член 9 - Свобода на мисълта, съвестта и религията

Член 10 - Свобода на словото

Член 11 - Свобода на събранията и сдруженията

Член 12 - Право на сключване на брак

Член 13 - Право на ефективно средство за защита

Член 14 - Забрана на дискриминацията

Член 15 - Дерогиране при извънредни обстоятелства

Член 16 - Ограничения за политическата дейност на чужденците

Член 17 - Забрана на злоупотребата с правото

Член 18 - Условия за ограничаване упражняването на правата

(.....)

Член 52 - Запитвания от Генералния секретар

Член 53 - Защита на гарантирани права на човека

Член 54 - Пълномощия на Комитета на министрите

Член 55 - Отказ от други начини за решаване на споровете

Член 56 - Териториално приложение

Член 57 - Резерви

Член 58 - Денонсиране

Член 59 - Подписване и ратифициране

Допълнителен протокол

(Попр. - ДВ, бр. 97 от 1999 г.)

Член 1 - Защита на собствеността

Член 2 - Право на образование

Член 3 - Право на свободни избори

Член 4 - Териториално приложение

Член 5 - Връзка с Конвенцията

Член 6 - Подписване и ратифициране

Протокол № 4

(Попр. - ДВ, бр. 97 от 1999 г.)

Член 1 - Забрана за лишаване от свобода за дълг

Член 2 - Свобода на движение

Член 3 - Забрана за експулсиране на собствените граждани

Член 4 - Забрана за колективно експулсиране на чужденци

Член 5 - Териториално приложение

Член 6 - Връзка с Конвенцията

Член 7 - Подписване и ратифициране

Протокол № 6

(Попр. - ДВ, бр. 97 от 1999 г.)

Член 1 - Премахване на смъртното наказание

Член 2 - Смъртно наказание по време на война

Член 3 - Забрана за дерогиране

Член 4 - Забрана за резерви

Член 5 - Териториално приложение

Член 6 - Връзка с Конвенцията

Член 7 - Подписване и ратифициране

Член 8 - Влизане в сила

Член 9 - Функции на депозитаря

Протокол № 7

(Попр. - ДВ, бр. 97 от 1999 г.)

Член 1 - Процедурни гаранции в случай на експулсиране на чужденци

Член 2 - Право на обжалване в наказателното производство

Член 3 - Право на обезщетение в случай на съдебна грешка

Член 4 - Забрана за повторно осъждане или повторно изтърпяване на наказание

Член 5 - Равенство между съпрузи

Член 6 - Териториално приложение

Член 7 - Връзка с Конвенцията

Член 8 - Подписване и ратифициране

Член 9 - Влизане в сила

Член 10 - Функции на депозитаря